NCERT Solutions For Class 8 Sanskrit Part - I Chapter 8

प्रश्नः 1. एकपदेन उत्तरत–(एक पद में उत्तर दीजिए–)

(क) कस्य राज्यस्य भागेषु गजधरः शब्दः प्रयुज्यते?

(ख) गजपरिमाणं कः धारयति?

(ग) कार्यसमाप्तौ वेतनानि अतिरिच्य गजधरेभ्यः किं प्रदीयते स्म?

(घ) के शिल्पिरूपेण न समादृताः भवन्ति?

उत्तरम्– (क) राजस्थानस्य, (ख) गजधरः, (ग) सम्मानम्, (घ) गजधराः।

प्रश्नः 2. अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत–(निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए–)

(क) तडागाः कुत्र निर्मीयन्ते स्म?

(ख) गजधराः कस्मिन् रूपे परिचिताः?

(ग) गजधराः किं कुर्वन्ति स्म?

(घ) के सम्माननीयाः?

उत्तरम्– (क) तडागाः अशेषे हि देशे निर्मीयन्ते स्म।

(ख) गजधराः 'समाजस्य गाम्भीर्यस्य मापकाः' इति रूपेण परिचिताः।

(ग) गजधराः नवनिर्माणस्य योजनां प्रस्तुन्वन्ति स्म, भाविव्ययम् आकलयन्ति स्म, उपकरणभारान् संगृह्णन्ति स्म।

(घ) गजधराः सम्माननीयाः।

प्रश्नः 3. रेखाङ्कितानि पदानि आधृत्य प्रश्न-निर्माणं कुरुत–(रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न-निर्माण कीजिए–)

(क) सुरक्षाप्रबन्धनस्य दायित्वं गजधराः निभालयन्ति स्म।

(ख) तेषां स्वामिनः असमर्थाः सन्ति।

(ग) कार्यसमाप्तौ वेतनानि अतिरिच्य सम्मानमपि प्राप्नुवन्ति।

(घ) गजधरः सुन्दरः शब्दः अस्ति।

(ङ) तडागाः संसारसागराः कथ्यन्ते।

उत्तरम्– (क) **कस्य** दायित्वं गजधराः निभालयन्ति स्म?

(ख) **केषां** स्वामिनः असमर्थाः सन्ति?

(ग) कार्यसमाप्तौ **कानि** अतिरिच्य सम्मानमपि प्राप्नुवन्ति?

(घ) **कः** सुन्दरः शब्दः अस्ति?

(ङ) **के** संसारसागराः कथ्यन्ते?

प्रश्नः 4. अधोलिखितेषु यथापेक्षितं सन्धिं/विच्छेदं कुरुत–(निम्नलिखित में यथापेक्षित संधि या संधि -विच्छेद कीजिए–)

(क) अद्य + अपि = ...

(ख) ..... + ... = स्मरणार्थम्

(ग) इति + अस्मिन् = ...

(घ) ..... + ... = एतेष्वेव

(ङ) सहसा + एव = ...

उत्तरम्– (क) अद्यापि, (ख) स्मरण + अर्थम्, (ग) इत्यस्मिन्, (घ) एतेषु + एव, (ङ) सहसैव।

प्रश्नः 5. मञ्जूषातः समुचितानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–(मञ्जूषा से उचित पदों को चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए–)

रचयन्ति	गृहीत्वा	सहसा	जिज्ञासा	सह

(क) छात्राः पुस्तकानि ..... विद्यालयं गच्छन्ति।

(ख) मालाकाराः पुष्पैः मालाः .....।

(ग) मम मनसि एका ..... वर्तते।

(घ) रमेशः मित्रैः ..... विद्यालयं गच्छति।

(ङ) ..... बालिका तत्र अहसत्।

उत्तरम्– (क) छात्राः पुस्तकानि **गृहीत्वा** विद्यालयं गच्छन्ति।

(ख) मालाकाराः पुष्पैः मालाः **रचयन्ति**।

(ग) मम मनसि एका **जिज्ञासा** वर्तते।

(घ) रमेशः मित्रैः **सह** विद्यालयं गच्छति।

(ङ) **सहसा** बालिका तत्र अहसत्।

प्रश्नः 6. पदनिर्माणं कुरुत–(पदों का निर्माण कीजिए–)

उत्तरम्–

	धातुः	प्रत्ययः	पदम्
(*i*) **यथा–**	कृ	+ तुमुन्	= कर्तुम्
	हृ	+ तुमुन्	= .....
	तृ	+ तुमुन्	= .....

उत्तरम्– (*i*) हर्तुम्, तर्तुम्।

(*ii*) **यथा–**	नम्	+ क्त्वा	= नत्वा
	गम्	+ क्त्वा	= .....
	त्यज्	+ क्त्वा	= .....
	भुज्	+ क्त्वा	= .....

उत्तरम्– (*ii*) गत्वा, त्यक्त्वा, भुक्त्वा।

	उपसर्गः	धातुः	प्रत्ययः	= पदम्
(*iii*) **यथा–**	उप	गम्	ल्यप्	= उपगम्य
	सम्	पूज्	ल्यप्	= .....
	आ	नी	ल्यप्	= .....
	प्र	दा	ल्यप्	= .....

उत्तरम्– (*iii*) संपूज्य, आनीय, प्रदाय।

प्रश्नः 7. कोष्ठकेषु दत्तेषु शब्देषु समुचितां विभक्तिं योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–(कोष्ठकों में दिए गए शब्दों में समुचित विभक्ति का योग करके रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए–)

(*i*) **यथा–विद्यालयं** परितः वृक्षाः सन्ति। (विद्यालय)

(क) ..... उभयतः ग्रामाः सन्ति। (ग्राम)

(ख) ..... सर्वतः अट्टालिकाः सन्ति। (नगर)

(ग) धिक् .....। (कापुरुष)

उत्तरम्– (*i*) (क) **ग्रामम्** उभयतः ग्रामाः सन्ति।

(ख) **नगरम्** सर्वतः अट्टालिकाः सन्ति।

(ग) धिक् **कापुरुषम्**!

(*ii*) **यथा–**मृगाः **मृगैः** सह धावन्ति। (मृग)

(क) बालकाः ..... सह पठन्ति। (बालिका)

(ख) पुत्रः ..... सह आपणं गच्छति। (पितृ)

(ग) शिशुः ..... सह क्रीडति। (मातृ)

उत्तरम्– (*ii*) (क) बालकाः **बालिकाभिः** सह पठन्ति।

(ख) पुत्रः **पित्रा** सह आपणं गच्छति।

(ग) शिशुः **मात्रा** सह क्रीडति।

अतिरिक्त-अभ्यासः

(1) मञ्जूषातः उचितपदम् आदाय वाक्यानि पूरयत–(मञ्जूषा से उचित पद लेकर वाक्य पूरे कीजिए।)

1. सहस्त्रशः तडागाः _____ शून्यात् न प्रकटीभूताः।
2. इमे एवं तडागाः अत्र _____ इति।
3. अशेषे हि देशे _____ निर्मीयन्ते स्म।
4. गजधराः _____ आसन्।
5. पुरा ते _____ आसन्।
6. इदानीं _____ शिल्पिरूपेण नैव समादृताः सन्ति।

बहुप्रथिता, तडागाः, सहसैव, वास्तुकाराः गजधराः संसारसागराः

उत्तरम्– 1. सहसैव 2. संसारसागराः 3. तडागाः 4. वास्तुकाराः
5. बहुप्रथिताः 6. गजधराः

(2) पाठाशं पठत अधोदत्तान् प्रश्नान् च उत्तरत–(पाठांश पढ़िए और निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए–)

गजधरः इति सुन्दरः शब्दः तडागनिर्मातॄणां सादरं स्मरणार्थम्। राजस्थानस्य केषुचिद् भागेषु शब्दोऽयम् अद्यापि प्रचलति। कः गजधरः? यः गजपरिमाणं धारयति स गजधरः। गजपरिमाणम् एव मापनकार्ये उपयुज्यते। समाजे त्रिहस्त–परिमाणात्मिकीं लौहयटं हस्ते गृहीत्वा चलन्तः गजधराः इदानीं शिल्पिरूपेण नैव समादृताः सन्ति।

********** END **********